

REŻYSER FILMOWY: POCZĄTEK KARIERY

Grupa docelowa: studenci kierunków filmowych; filmoznawcy; reżyserzy filmowi; reżyserzy amatorzy; osoby zainteresowane filmem; uczniowie liceów i techników planujący studia reżyserskie

Martin Scorsese, Francis Ford Coppola, Steven Spielberg... Każdy z tych słynnych reżyserów filmowych zmagał się z podobnymi problemami na początku swojej kariery. Kłopotem były kwestie finansowe, organizacyjne czy sprzętowe.

Jak radzą sobie z nimi obecnie młodzi twórcy? W jaki sposób wielcy mistrzowie zaczynali swoje filmowe kariery? Na te i inne pytania odpowiemy w tym scenariuszu, dotyczącym początków kariery reżyseria filmowego.

I. Kim jest reżyser filmowy?

Przed podjęciem decyzji o kształceniu na reżysera filmowego, warto zdefiniować ten zawód oraz dokładnie przyglądnąć się jego charakterystycznym cechom i zadaniom.

Reżyser filmowy w procesie powstawania filmu ma różnorakie zadania. To on, imieniem i nazwiskiem podpisuje się pod produkcją, odbiera nagrody, ale jest także adresatem krytyki. Reżyser odpowiada za całość filmu, często jest inicjatorem jego powstania. Koordynuje pracę na planie i sprawuje pieczę nad całym procesem produkcji. Oto kilka definicji działalności *reżysera filmowego*. Choć wiele elementów się w nich powtarza, każda z nich kładzie nacisk na inny aspekt jego pracy.

Reżyseria filmowa – zespół czynności wykonywanych przez reżysera, związanych z realizacją dzieła filmowego. Do najważniejszych z nich należy opracowanie wraz z operatorem scenopisu na podstawie scenariusza, praca z aktorami przed i w trakcie realizacji zdjęć oraz kierowanie inscenizacją na planie zdjęciowym. [źródło: Rafał Syska (red.), *Słownik filmu*, Kraków 2005, s. 156]

Reżyseria filmowa – ogół sprawności, za których pomocą reżyser realizuje film. (...) Współcześnie reżyser filmowy bierze praktycznie udział we wszystkich fazach powstawania filmu: od wstępnego pomysłu, przez formułowanie scenopisu, całość preprodukcji, wybór aktorów, zdjęcia, aż po ostateczną wersję montażu. [źródło: Tadeusz Lubelski (red.) *Encyklopedia Kina*, Kraków 2003, s.806]

W kontekście reżyserii filmowej warto zwrócić uwagę także na rzadko używany w Polsce termin *mise-en-scène* trafnie określający jeden z wymiarów pracy reżysera.

Mise-en-scène – (pol. inscenizacja np. filmowa), z francuskiego "umieszczanie na scenie", jest pojęciem określającym składniki inscenizacji teatralnej lub filmowej. Do elementów *mise-en-scène* zalicza się wszystkie wizualne aspekty spektaklu lub filmu będące pod kontrolą reżysera: kompozycję wizualną, scenografię, rekwizyty, kostiumy, charakteryzację, oświetlenie, ruch i grę aktorską. W przypadku filmu jako *mise-en-scène* określa się wszystkie sfilmowane elementy, które znajdują się w kadrze. [źródło: wikipedia]

Materiał wideo: Posłuchaj, jak aktor i reżyser Josh Radnor opowiada o demokratyzacji zawodu reżysera i tłumaczy dlaczego każdy powinien zrobić w swoim życiu chociaż jeden film. [REŻYSER FILMOWY – POCZĄTEK KARIERY (00:00-00:58)]

II. Edukacja

Klasyczna ścieżka kariery reżysera filmowego w Polsce zakłada ukończenie studiów wyższych na kierunku „reżyseria filmowa”. Rzadko kiedy przyszli reżyserzy rekrutują się na nie zaraz po maturze. Zwykle kończą wcześniej inne studia, w ramach teoretycznego przygotowania lub poszerzenia horyzontów.

Gdzie można studiować reżyserię w Polsce?

- Wydział Radia i Telewizji im. Krzysztofa Kieślowskiego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach
- Państwowa Wyższa Szkoła Filmowa, Telewizyjna i Teatralna im. Leona Schillera w Łodzi
- Warszawska Szkoła Filmowa
- Szkoła Wajdy
- Akademia Filmowa AMA
- Krakowska Szkoła Filmowa im. Wojciecha Jerzego Hasa

Propozycja ćwiczenia: Sprawdź jakie szkoły filmowe skończyli twoi ulubieni polscy i zagraniczni reżyserzy filmowi.

Materiał wideo: Posłuchaj jak reżyser Wojciech Marczewski opowiada o idei Szkoły Wajdy. Zwróć uwagę na wzór jakich historycznych instytucji została stworzona. [REŻYSER FILMOWY – POCZĄTEK KARIERY (00:58-02:39)]

Wojciech Marczewski – polski reżyser i scenarzysta, zadebiutował w 1978 filmem „Zmory”. Zrealizował m.in. „Dreszcze” (1981), „Ucieczkę z kina Wolność” (1990) oraz „Weisera” (2000).

Materiał wideo: Posłuchaj jak operator Witold Sobociński opowiada o Łódzkiej Szkole Filmowej i jej przemianach na przestrzeni lat. [REŻYSER FILMOWY – POCZĄTEK KARIERY (02:39-08:32)]

Witold Sobociński – polski operator filmowy, twórca filmów dokumentalnych i oświatowych. Jako operator współpracował m.in. z Andrzejem Wajdą („Ziemia obiecana”) i Romanem Polańskim („Frantic”).

III. Pierwszy film

O tym, że najtrudniej jest zacząć wie każdy uczeń i student przygotowujący się do egzaminu. Jednak w przypadku reżysera filmowego, początki mogą mieć różną formę. W ramach szkoły filmowej przyszli reżyserzy często realizują krótkie filmy o charakterze ćwiczeniowym – *etiudy filmowe*. Natomiast ich pierwsze samodzielne filmy nazywane są *debiutami*.

Oczywiście często pierwsze filmy reżyserów powstają całkowicie amatorsko, a oni sami uczą się sztuki reżyserii „w działaniu”. Bywa, że zaczynają bardzo wcześnie. Dobrym przykładem jest Steven Spielberg, który swój pierwszy film „Firelight” zrealizował w wieku 17 lat. Więcej na temat jego debiutu możesz przeczytać na stronie:

<https://nofilmschool.com/2014/03/firelight-17-year-old-spielbergs-lost-first-feature-film>

Materiał wideo: Posłuchaj jak o robieniu filmów opowiada reżyserka Allison Anders. [REŻYSER FILMOWY – POCZĄTEK KARIERY (08:32-09:02)]

Allison Anders – amerykańska reżyserka filmowa, twórczyni filmów: „Cztery pokoje” (1995), „Moje szalone życie” (1993), „W rytmie serca” (1996). Pracowała także przy szeregu seriali, m.in. „Seks w wielkim mieście” (1998-2004) oraz „Orange Is the New Black” (2013-).

Materiał wideo: Posłuchaj jak o trudnościach przy realizacji pierwszego filmu opowiada reżyser Roman Polański.

[REŻYSER FILMOWY – POCZĄTEK KARIERY (09:02-10:15)]

Roman Polański – wybitny polski reżyser, scenarzysta, aktor. Jest jednym z nielicznych twórców europejskich, którzy godzą produkcje artystyczne z komercyjnymi. Jego najbardziej znane dzieła to „Nóż w wodzie” (1961), „Dziecko Rosemary” (1968), „Chinatown” (1974) oraz „Pianista” (2002), za którego otrzymał Oscara.

Materiał wideo: Posłuchaj jak swój pierwszy film, „Nóż w wodzie” (1962), wspomina po latach Roman Polański.

[REŻYSER FILMOWY – POCZĄTEK KARIERY (10:15-15:00)]

IV. Finansowanie pierwszego filmu

Zdobycie funduszy na realizację pierwszego filmu to trudne zadanie. Polscy młodzi twórcy korzystają najczęściej z następujących form finansowania swojej twórczości: środki własne/oszczędności, granty, fundusze filmowe, dofinansowania przyznawane przez Polski Instytut Sztuki Filmowej, nagrody finansowe, crowdfunding.

Materiał wideo: Posłuchaj jak Sławomir Idziak opowiada o problemach finansowych młodych twórców.

[REŻYSER FILMOWY – POCZĄTEK KARIERY (15:00-15:57)]

Sławomir Idziak – jeden z najlepszych operatorów filmowych na świecie. Jest autorem zdjęć do ponad 50 filmów fabularnych. Międzynarodową sławę zyskał po latach pracy z Kieślowskim, czego efektem jest nagrodzone w Cannes „Podwójne życie Weroniki” (1991) czy „Trzy kolory: Niebieski” (1993). Jest laureatem Oscara za zdjęcia do filmu „Helikopter w ogniu” (2001).

Propozycja ćwiczenia: Zapoznaj się z polskimi platformami crowdfundingowymi (np. wspieram.to, wspieramkulture.pl, polakpotrafi.pl). Przeglądaj aktualne projekty – czy widzisz wśród nich jakieś filmy?

V. Temat pierwszego filmu

Jak przekonują doświadczeni twórcy, tematy na film czają się wszędzie. Niektórzy opowiadają o swoim życiu, własnych doświadczeniach. Inni – tworzą bardziej uniwersalne opowieści inspirując się różnymi tekstami kultury.

Materiał wideo: Posłuchaj jak reżyser Volker Schlöndorff opowiada o tematach, które podejmuje w swoich filmach, a także tematach sugerowanych przez swoich studentów. [REŻYSER FILMOWY – POCZĄTEK KARIERY (15:57-17:07)]

Volker Schlöndorff – niemiecki reżyser, jeden ze współtwórców tzw. Nowego Kina Niemieckiego. Jego debiutem była adaptacja powieści „Niepokoje wychowanka Törlessa”, która przyniosła mu Nagrodę Krytyków w Cannes. Najchętniej posługuje się historiami z klasyki literatury, stąd w jego dorobku filmy takie jak: „Wojna i pokój” (1982), „Miłość Swanna” (1984) czy „Błaszany bębenek” (1979).